

TÜRKÇE

KOMPOZİSYON

NOT: Bu bilgiler çeşitli internet sitelerinden derlenmiştir.

Kompozisyon Nedir?

- Kompozisyon, kökeni Fransızca olan bir kelimedir.
- Sözlükteki dar anlamıyla birleştirmek ve bir araya getirmek demektir.
- Okul dilinde kompozisyon, Türkçe'nin anlatım olanaklarından en iyi şekilde yararlanmak için, düzenli olarak yapılan yazılı ve sözlü çalışmalardır.
- Kompozisyon çalışmaları, bize güzel konuşmanın ve yazmanın yollarını öğretir. Kompozisyon çalışmalarında başarılı olan bir öğrenci, yalnız Türkçe dersinde değil ,öteki derslerde de başarılıdır.

Başarılı bir kompozisyon şu aşamalardan geçer :

1) Buluş: Anlatılacak konunun bütün ayrıntılarıyla zihinde canlandırılması, ya da toplanması

2) Plân (tertip) : Zihinde canlandırılan ya da toplanılan bilgilerin bir düşünsel sıraya konulması .

3) Anlatım : Planlanmış bilgilerin düzgün ve anlaşılır bir şekilde söylenmesi ya da yazılması.

Ayrıca, kompozisyonda başarı için şunlar da gereklidir

• **Birlik :**Ana düşünceden ayrılmamak.

•**Denge** : Anadüşünce çevresinde sıralanan yardımcı düşüncelerin anadüşünce ile uygunluğunu sağlamak

•**Canlılık** : Anlatımı ilgi uyandıracak ve sürükleyecek bir kıvraklığa ulaştırmak.

KONU NEDİR ?

Üzerinde söz söylenecek ve yazılacak her düşünceye ,olaya “ konu ” denir. Konu ya bir öğretmen tarafından verilir ya da serbest olarak , öğrenci tarafından bulunur.

Gerek sözlü gerek yazılı olsun , bir kompozisyon

konusunun,şu **iki yönden bilinmesi** gerekir.

1) Konunun ana maddesi: Konunun dayandığı temel maddedir. Ana düşüncenin (anafikrin) özüdür.

2) Konunun görüş açısı: Ana maddenin ele alınacak, işlenecek açıklanacak tarafıdır.

Örneğin, “Hayatta en gerçek yol gösterici bilimdir.” özdeyişinin ana maddesi “**bilim**” dir.

Görüş açısı ise “bilimin yol göstericiliği” dir. Bu

konu, bize yazma ve konuşma konusu olarak verildiği zaman, açıklamamızı buna göre yapmamız gerekir.

Her konu, genellikle ,belli bir görüş açısına göre sınırlandırılarak işlenir. Örneğin, evler, yollar, araçlar, bilim vb. gibi konular, genel konulardır.

Yazarken ve konuşurken bunları “ evlerin yapılması, yolların faydası, araçlara nasıl binilir ve inilir, bilimden yararlanmanın yolları” gibi değişik görüş açılarından alır işleriz.

İyi bir konu ,ilgi uyandıracak nitelikte olmalıdır.

Ayrıca, zorlanmadan işlenebilmesi de gerekir.

Kısaca, plân bizi kararsızlıktan ve dağınıklıktan kurtarır .

PLÂN NEDİR ?

Konu ile ilgili düşünceler ya da duygular toplandıktan sonra bir sıraya konulur.Yapılan bu sıralama işine “ Plân ” denir.

Plân , yazmada ve konuşmada ,başarının önemli bir ögesidir.

Plânın başlıca faydalarını şöyle sıralayabiliriz.

- Anlatımı kolaylaştırır.
- Konuda birliği ve dengeyi sağlar.
- Gereksiz sözleri ve düşünceleri kullanmayız.
- Düşünce ve duygularımızı en uygun sözlerle anlatmamızı sağlar.
- Kısaca plân bizi kararsızlıktan ve dağınıklıktan kurtarır.

Bir Plân Üç Bölümden Oluşur:

1-)Giriş Bölümü: Konuya nereden, nasıl girileceğini belli eder. Sade, kısa ve ilgi çekici olması gerekir. İyi bir giriş, konuşma ve yazmaya sağlam bir yön verir.

2-)Gelişme Bölümü: Konu ile ilgili düşünceler, gözlemler, incelemeler, olaylar, tasvirler, çeşitli açıklamalar, iddalar, kanıtlar, belgeler bu bölümde yer alır.

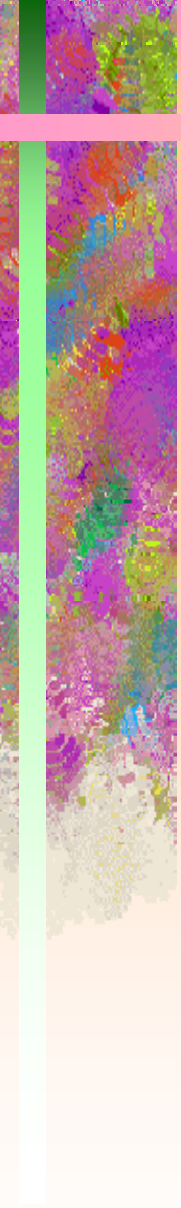
3-)Sonuç Bölümü: Konunun bitiş bölümüdür. Düşünceler ve olaylar kısa ve kesin bir şekilde sona erer. Bu bölümün de giriş bölümü gibi ilgi çekici olması gerekir. Başlık olarak sözcük ya da sözcük grubu bu bölümde cümle içinde kullanılmalıdır.

BİR KONU NASIL PLANLANIR VE YAZILIR ?

Verilen bir yazma konusunun planlanmasına geçmeden önce, yapılacak ilk iş, konunun “ana maddesi”ni, “görüş açısı”nı kavramak ve hangi “ tür” de yazılacağını öğrenmektir.Bunlar kompozisyonun temel ilkeleridir .

Sözgelimi, konumuz “ Kimlerle Arkadaş Olmalıyız?” olsun. Bizden, sorunun “**makale**” şeklinde genişletilerek açıklanması istensin.Yapacağımız ilk iş ,konunun,ana maddesini,görüş açısını ve türünü saptamaktır :

- 1) Konunun ana maddesi : Arkadaşlık.
- 2) Konunun görüş açısı : Arkadaş olacağımız kişilerin özellikleri.
- 3) Yazı türü : Makale

Bundan sonra, konuyla ilgili bildiklerimizi, düşündüklerimizi ve bunları destekleyen örnekleri, alta yazmaya başlarız:

- 1) Arkadaşlık nedir ?
- 2) Arkadaşlığın faydaları
- 3) Niçin arkadaş oluruz?
- 4) İyi arkadaş nasıl olur ?
- 5) Kötü bir insanla arkadaş olmanın zararları nelerdir?
- 6) Tek taraflı arkadaşlık olmaz. Vb

Verilecek örnekler :

- 1) İnsanı köyü yola düşürecek bir arkadaşlık örneği,
- 2) “ Arkadaşını söyle sana kim olduğunu söyleyeyim”
- 3) “Kır atın yanında bulunan ya huyundan, ya suyundan
- 4) “Üzüm üzüme baka baka kararır”
- 5) “Dost kara günde belli olur” vb gibi atasözleri .

Yapılan bu rastgele sıralama işine “ yığınak yapma” adı verilir.Tıpkı ev yapacak bir adamın taş, kireç,kum,demir tuğla,tahta gibi malzemeleri bir araya getirmesi gibi biz de yazıda kullanacağımız çeşitli düşünce gereçlerini bir araya toplamış olduk.Şimdi yapılacak iş, yığın haline getirilen bu düşünceleri ,makale planına uygun olarak

birbirini bütünleyecek şekilde ,bir sıraya koymaktır.

1) GİRİŞ (Konunun ortaya atılması):

1. Arkadaşlık nedir ?

2) GELİŞME (Konunun açıklanması):

1. Niçin arkadaş oluruz?

2. Arkadaşlığın faydaları.

3. Rasgele arkadaş seçilmez.

4. Kötü arkadaşların zararları.

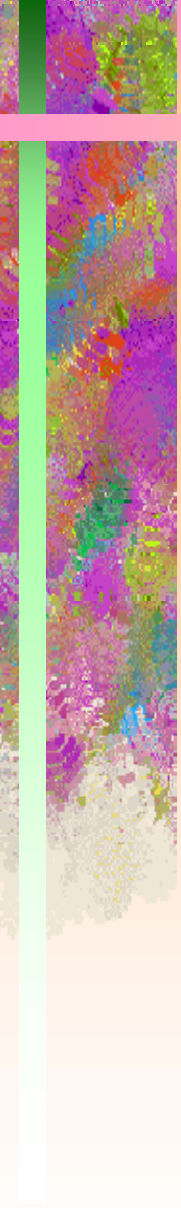
5. Tek yönlü arkadaşlık olmaz.

6. İyi bir arkadaşlığın özellikleri.

3) SONUÇ (Açıklananların bir sonuca bağlanması):

1. Arkadaş seçimine dikkat etmeliyiz.

2. İyi kimselerle arkadaş olmalıyız.

Böylece, yazacağımız yazının planı genel çizgileriyle belirlenmiş olur. Sıra yazmaya gelir. Şunu da belirtelim ki , plan yapmak kişisel bir iştir. Örnek olarak yaptığımız rasgele yığınak ve bunların sıraya konulması ,yazılması herkese göre değişir. Maddeler işlenirken ,yer değiştirebilir. Plan yapmada ve yazmada değişmeyen yön,düşüncelerin mutlaka bir mantıksal sıraya konulması, her şeyden önce bir plan uygulamasını gerektirir.

YAZIYA BAŞLIK BULMAK

Başlık, bir yazının adıdır. Yazının başlığından konusu sezilebilir. Örneğin, **GÜLÜMSEME** (Ziya Gökalp), **İZMİR'İN KURTULUŞU** (Selma Mine) , **YURDUM** (Cahit Külebi)...gibi başlıklardan konularını tahmin edebiliriz.Bu örneklerde olduğu gibi,başlıklar konuya uygun olmalıdır.

Bir yazının başlığı, yazmaya başlamadan önce konulacağı gibi, yazının bitiminden sonra da konabilir.

Yazı başlıkları üç şekilde yazılmaktadır:

1. Başlıktaki kelimelerin hepsi büyük harfle yazılır:

ANKARA SOKAKLARI, SANATA SAYGI...

10.07.2009

2. Başlıktaki her kelimenin baş harfi büyük yazılabilir.

Mutlu Olmanın Yolları, Bakmak ve Görmek...

3. Bir parçanın, bir metinden alındığını göstermek için başlığın sonuna (') işaretiyle (-den) hal eki getirilir :

OKUMAK 'tan , ÇALIKUŞU'ndan...gibi .

Bir Yazı Konusu İçin Gerekli Bilgiler Nasıl Toplanır ? :

Bilgilerin toplanması, yazı konusunun çeşidine göre değişir.

Genel olarak, gerekli bilgiler dört şekilde toplanır :

1) Gözlem yaparak: Konunun yerinde incelenmesi , görülmесidir.

2) Okuyarak : Konuyla ilgili kitapların, yayınların incelenmesidir.

3) Düşünerek , duyarak,

4) İnceleyerek , sorarak ...

Verilen konu, hangi yoldan bilgi toplamayı gerektiriyorsa, bu

yola başvurulur.Örneğin ‘ **Sonbaharda Ağaçlar** ’ konulu bir yazma ödevi verilmişse ,**gözlem yapmak ; ‘ Atatürk’ün**

Deyrimciliği ’ konusu verilmişse ,bu konu ile ilgili yayınları

okumak gerekir.

KİMLERLE ARKADAŞ OLMALIYIZ

Birbirimizle iyi ilişkiler kurup bunu dostça devam ettirmemize arkadaşlık denir.

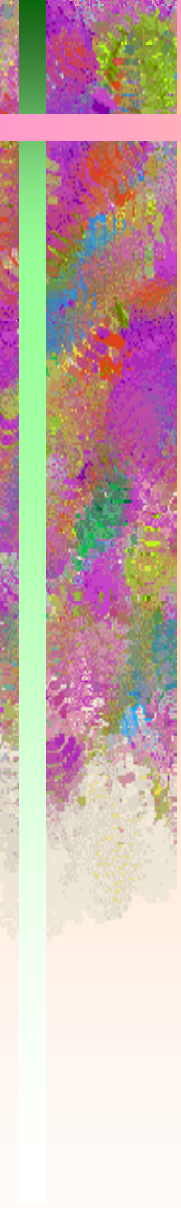
Huyları ve anlayışları bize benzeyen kişilere yakınlık duyarız . Onlarla konuşmak , anlaşmak , ortaklaşa bazı işler yapmak isteriz. Aynı istekler onlarca da duyulursa arkadaşlık başlamış olur.

Arkadaşlık bizi yalnızlıktan kurtarır . Çevremizdekilere sevgi ile bakmayı öğretir. Çalışmayı ve yaşamayı sevdendir .

Mutluluklarımızı arkadaşlarımızla paylaşır, karşımıza çıkan birçok hayat güçlüklerini onların yardımı ile çözümleriz. Ana baba ve kardeşlerimizden sonra, en yakınlarımız arkadaşlarımızdır.

Arkadaşlığın olumlu tarafları yanında , olumsuz tarafları da vardır. Kötü arkadaşlık yüzünden bazen hayatımız altüst olabilir. Öyleleri vardır ki, bizi suç işlemeye ,yanlış yollara götürebilir. Atalarımız : ‘ Üzüm üzüme baka baka kararır ; kır atın yanında bulunan ya huyundan ,ya suyundan ’ demişler. Bu sözler , arkadaş olan kimselerin birbirinden etkileneceğini anlatır. Bu etkilenme ,olumlu yönde olabileceği gibi ,olumsuz yönde de olabilir.Hırsızla arkadaş olan, zamanla hırsızlığa alışır.Çevremizdekiler tarafından, arkadaş olduğumuz kimselere göre değerlendirilmemiz nedensiz değildir. ‘Arkadaşını söyle sana kim olduğunu söyleyeyim’’ diye boşuna dememişler.

Arkadaşlık karşılıklı sevgiye ve çıkara dayanır. Sevinçler ve acılar birlikte yaşanmıyorsa,orda arkadaşlık yok demektir.Sevinçli zamanımızda yanımızdan ayrılmayan, acılı günlerimizde ise görünmeyenler, iyi arkadaş değildir. Atalarımızın belirttiği gibi, gerçek dostlar, kara günlerimizde bize ellerini uzatanlardır.

İyi bir arkadaş, hep kendini düşünmez. Çıkarına göre davranmaz. Bizi yanlış yola sürüklemez. Bir yanlışlığımız olursa bizi uyarır.

Onun için arkadaşlarımızı seçerken dikkat etmeli; bize zararlı değil yararlı olacak kişilerle arkadaş olmalıyız.

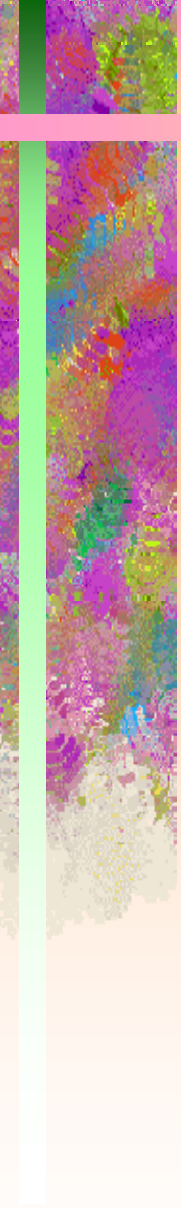
Ödevi hazırlarken nasıl bir yol izlenmelidir ?

Verilen bir yazma ödevini hazırlarken ivedi davranmamak gerekir. Konu verildiği zaman ,içinde bulunduğumuz çalışma ortamına ve zamana göre bir plan yapmalıyız. Bu planlamada esas ,yazma konusunun ne zaman hazırlanıp öğretmene verileceğidir. Kimi öğrenciler, verilen ödevi unuturlar, son gün yazıp getirmeye çalışırlar. Bu normal bir tutum değildir; daima başarısızlığa yol açar. Böyle ödev anlayışına ‘ **baştan savma** ’ denir.

Normal bir öğrenci, ne zaman ne iş yapacağını bilen bir öğrencidir.

Ödevi hazırlarken, izleyeceğiniz sıra şu olmalıdır :

1. Ödevin ana maddesi, görüş açısı, ve türü iyice kavranmalıdır.
2. Konu , hangi yoldan bilgi toplamayı gerektiriyorsa ,o yola başvurulup gerekli bilgiler toplanmalıdır.
3. Toplanan bilgiler, plana göre bir sıraya konulmalıdır.
4. Bu plana göre ,konular deftere yazılmalıdır.
5. Yazılan ödev, birkaç gün geçtikten sonra ,ele alınıp aşağıdaki ölçülere göre düzeltilmelidir :
 - Ödev, şekil ve tür bakımından düzgün müdür ?
 - Kelimesler yerli yerinde kullanılmış mıdır ?
 - Kelimeslerin yazılışı doğru mudur ?
 - Düşünceler yerli yerinde, birbirini bütünleyecek şekilde anlatılmış mıdır ?

6. Bu esaslara göre gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra, ödev bir tarafa konulmalıdır.

7. Bir süre sonra, ödev yeniden ele alınarak, son düzeltmeler yapılmalı ve temiz bir kağıda ,düzgün bir yazıyla yazılmalıdır.

8. Öğretmene verilmeden önce bir kez daha okunmalıdır.

GÜZEL KOMPOZİSYON YAZMA YOLLARI :

Sevgili öğrenciler ,

Buraya kadar anlattığımız kuralları öğrendikten sonra hemen başarılı bir kompozisyon yazacağımızı söyleyemeyiz.

Çünkü doğru ve güzel kompozisyon yazmak için çok deneme yapmak gerekiyor. Ünlü yazar A.Çehov , yazmaya yeni başlayanlara şunları öğütlüyor :

‘ Kötü yazdığınız için üzülmeyin. Olabildiğinizce çok yazın Kötü de olsa yazın. Yaza yaza daha iyiye varacaksınız. Sade,yalın yazın.Gereksizi silip atın.’”

Kompozisyon , seçilmiş bir konu üzerindeki duygu ve düşüncelerimizi planlı ve düzenli bir şekilde anlatmak demektir. Kompozisyonunuzu mutlaka gözden geçiriniz.

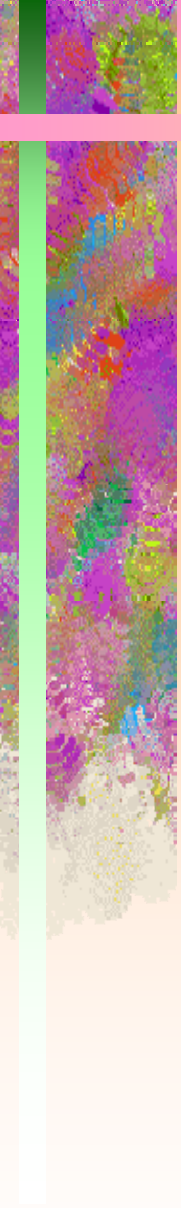
KOMPOZİSYONUNUZU GÖZDEN GEÇİRİNİZ :

Yazdığınız kompozisyonu, aşağıda belirtilen kurallara göre değerlendiriniz;yanlışlarınız varsa düzeltiniz.

- Kompozisyon yazdığınız kâğıdın sağ,sol,alt, üst boşluklarını göze hoş görünecek şekilde bırakmalısınız.
- Tarih atmayı unutmamalısınız.
- Adınızı,sınıfınızı,şubenizi ve numaranızı yazınız.
- Yazınız okunaklı ve düzgün olmalıdır; buna dikkat ediniz.
- Paragraf başlarını 1-2 cm .içeriden başlatınız.
- Satırlar arasında okumayı kolaylaştıracak şekilde aralıklar bırakınız.
- Yazınıza işlediğiniz konuya uygun ,ilgi çekici bir başlık koyunuz ; başlıksız yazı olmaz.

10.07.2009

erolaydinedb@hotmail.com

-
- Yazıdaki ana düşünceyi iyi vurgulayınız.
 - Örneklerden, özdeyişlerden, atasözlerinden ve deyimlerden yararlanınız.
 - Düşünceleriniz arasında bağlantı olmasına özen gösteriniz.
 - Noktalama işaretlerini doğru kullanınız.
 - Cümlelerde geçen sözcükler ve ekler ,yazım kurallarına uygun olmalıdır.

dersimiz bitti...